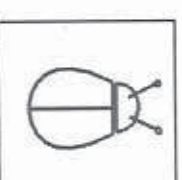
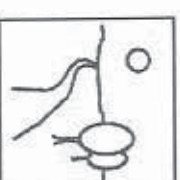
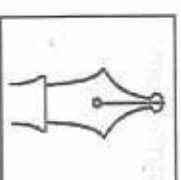
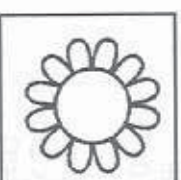
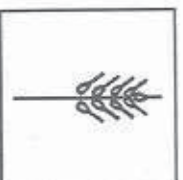

erica

driemaandelijks contactblad
van de werkgroep
limburgse natuurgidsen v.z.w.

België - Belgique
P.B.
3960 BREE
12/2573

Janssens Jos

Dief Antenstraat 59

3500 Hasselt

september 2000

dit is nummer 3
van de 28e
jaargang

verantwoordelijke uitgever:

T. Dreessen
Neeroeterenstraat 53
3680 Opoeteren

kantoor van afgifte
Bree 01

ERFICA

**28 ste jaargang nr 3
Herfstnummer 2000**

**van de Werkgroep
Limburgse Natuurgidsen VZW
Lid van Natuurbeschermingsactie
Limburg (NAL)**

Voorzitter: Leo Thomassen
Velmerlaan 12
Velm St.-Troiden
Tel: 011/688811
e-mail: leo.reinhilde@pi.be

Secretaris: Jos Janssen
Dijf Antenstraat 59
3500 Hasselt
Tel: 011/27 06 73

CVN-Limburg: Sarah Descamps
Groene Huis Bokrijk
tel: 011/265482
fax: 011/265455
e-mail: sdesc@hotmail.com

Tijdschrift Erica

Samenstelling: Theo Dreesen
Neeroeterenstraat 53
3680 Opoeteren
Tel: 089/86 43 54
e-mail: Theo.Dreesen@village.uu.net.be

Ledenadministratie :
Cécile Ulenaers
Steenweg op Linde 66
3990 Peer
Tel: 011/79 13 84

Abonnementen:
200 fr te storten op
235-0010248-75
v/d Limburgse Natuurgidsen

September

*Een bluffende zon hangt bol
over de korrelig paarse hei.
Het is nog twintig dagen tot de herfst.*

*De gezichten der wandelaars
schijnen tot inkeer te komen.
De ogen zien het beginnende verval*

*der bomen met een bijna
instemmende melancholie.
De wind over de vlakke hei licht rijdend*

*steigert soms even, wendt zich, springt
een andere kant op; de wind
is nog jong maar groeit met de dag*

Hans Andreus

De waterplanten hebben van de voorbije zomer kunnen genieten en ik heb in mijn tuin nooit zoveel padden en kikkers gezien als de laatste maanden. De liefhebbers van paddestoelen zijn in hun nopjes, de verwachtingen zijn hoog gesteld.

Ook dit najaar is het aanbod van vormingscursussen over paddestoelen zeer uitgebreid en met reden want velen onder ons maken er dankbaar gebruik van. Het programma kan je achteraan in deze Erica raadplegen.

De cursisten natuurgids zijn hun laatste loodjes aan 't wegen. De "donderdagcursisten" in Stokken en Bokrijk kunnen zich al volledig storten op de afwerking van hun biotoopstudie, de toekomstige natuurgidsen van de cursus Tessenderlo en Bokrijk zijn daarmee ook al bezig maar zij doen ondertussen nog wat kennis op in de lessen en excursies.

Na de les "Engagement van de natuurgids" had ik, in Stokken en in Bokrijk, de gelegenheid te informeren naar de indrukken over de cursus. Over 't algemeen waren deze positief. De meerderheid opteerde voor uitbreiding of zelfs een tweede jaar. Velen vonden dat er te weinig elementen uit de natuur aan bod gekomen waren of onvoldoende uitgediept werden, andere lessen te veel aandacht kregen. Geologie en insecten bijvoorbeeld zouden meer uitgebreid mogen behandeld worden terwijl men minder warm liep voor natuur- en milieubeleid.

De werkgroep is zich bewust van deze leemten en vult ze daarom juist aan met vormingsactiviteiten zoals mossen, kevers, vlinders, geologie enz., uitkijken dus naar het

aanbod van volgend jaar. Ook de medewerkers van het Groene Huis richten, ten behoeve van de natuurgidsen, themacursussen in. Denk maar aan de bos- en vijverbiotoopstudies, de cursus stillegids en cursussen die gericht zijn op natuur- en milieueducatie in de scholen.

Op dit ogenblik wordt er volop gewerkt aan ons programma voor volgend jaar waarin, zoals gebruikelijk, enkele cursussen natuur-in-zicht, natuurgids en navormingsactiviteiten zullen voorzien worden. Voor de cursus natuur-in-zicht doen wij een oproep op de plaatselijke natuurverenigingen om ons de behoefte van een dergelijke cursus te melden.

Met het einde van de zomer is het jaar nog niet voorbij.

Wij starten in oktober met een nieuwe cursus natuurgids in Sint-Truiden. Er wordt volop gewerkt aan het MOP. Het gaat trouwens goed met het MOP ! Tot op heden hebben 19 gemeenten hun medewerking toegezegd, er moeten toch nog een tiental gemeenten bereid zijn om aan dit project mee te werken.

De wandelkalender voor de eerste jaarhelft van 2001 moet nog samengesteld worden. Natuurverenigingen en initiatiefnemers van natuuractiviteiten, wij verwachten uw kalenders.

Wij gaan er met zijn allen nog eens tegenaan. De vakantie is voorbij en de batterijen zijn weer opgeladen.

Leo.

Vormingscursussen 2000

Het aanbod aan vormingscursussen voor dit laatste kwartaal 2000 is beperkt. Er komt nog een onderwerp uitgebreid aan bod: paddestoelen. Als deze Erica in je bus valt zijn er reeds twee determinatie-avonden in het Groene Huis achter de rug. Op het programma staan er nog twee determinatie-avonden en 4 uitstappen.

De 4 excursies zijn verspreid over de provincie en dus over diverse biotopen. Ze worden begeleid door mensen die in de loop der jaren een faam opgebouwd hebben in de kring der Limburgse mycologen. Gedurende 4 opeenvolgende zondagen trachten zij ons vertrouwd te maken met de boeiende wereld der *fungi*.

Activiteitschema:

Datum	Aard	Gids	Plaats	Samenkomst
36792	Excursie	H Vanderlinden	Het Wijk	9 u: Parking Kasteel Bokrijk
36799		J. Vangrinsven	A-Beek	9 u: Kerk Ellikom (Meeuwen)
36806		H Vanderlinden	Hengelhoef	9 u: Parking Kasteel Hengelhoef
36813		Luc Lenaerts	Voerestreek	9 u: Kerk 's Gravenwoeren
36810	Determinatie-	Luc Lenaerts	Groene Huis	19u30: Groene Huis Bokrijk
36845		Luc Lenaerts	Groene Huis	19u30: Groene Huis Bokrijk

De excursies gaan van 9 - 12 uur, de studie-avonden van 19u30 - 22u30.

Als inleiding op de cursus paddestoelen volgt hierna een artikel dat op 2 mei jongstleden verscheen in De Standaard. Het schildert zo'n beetje de problematiek van de zeldzame *fungi* in ons land. Misschien dat het predikaat 'zeldzaamheid' ooit kan weerlegd worden, zoals het enige jaren nog gebeurde met de pijpknotszwam.

Paddestoelsoorten in België

De oranje cantharel, *Cantharellus friesii*, staat op uitsterven in Vlaanderen. Hij is een wat slankere en feller oranje gekleurde variant van de gewone hanenkam, die vooral op mosrijke plekjes onder oude beuken te vinden is. In het door paddestoelenplukkers geteisterde Zoniënwoud komt hij op nog slechts één plaats voor. De voornaamste oorzaak van zijn verdwijning is evenwel de verzuring van het milieu door de landbouw, het verkeer en de industrie. Paddestoelen die graag groeien in zwak zure of zelfs basische bodem, zoals de oranje cantharel, zijn daarvan de dupe.

Zijn naam doet anders vermoeden, maar de vissige melkzwam (*Lactarius volemus*) is een bijzonder smakelijke paddestoel. Wie hem proeven wil moet naar Wallonië, want in Vlaanderen is hij uitgestorven. Oorzaak van zijn verdwijnen is de luchtvervuiling, en het moderne Vlaamse bosbeheer met zijn zware machines -- veel meer dan de culinaire reputatie die hij onder plukkers geniet. De Vissige melkzwam is een zomerpaddestoel, die het goed doet op bodems van klei en leem. Vijftig kilometer over de grens met Frankrijk struikel je haast over hem. Hij profiteert er van de schone lucht in oude loofbossen die nog op traditionele manier worden beheerd en waarin omgevallen bomen liggen blijven tot ze door paddestoelen zijn opgeruimd.

Met uitsterven bedreigd is de kammetjesstekelzwam, *Heridium coralloides*. Hij groeit op verzwakte of dode beukenstammen in oude bossen. De nauw verwante pruikzwam (*Heridium erinaceus*) is een wondparsiet, die vele jaren lang op dezelfde boom teert. Omdat de meeste stekelzwammen trouw zijn aan hun standplaats en er in Vlaanderen maar weinig exemplaren standhouden, kan het kappen van één oude boom al een forse decimering van hun aantal betekenen.

Het aantal vindplaatsen van de zeldzame franjeamaniet (*Amanita strobiliformes*), een verwant van de alom bekende vliegenschwam, loopt fors terug. Hij groeit alleen nog rond Brussel (in het Zoniënwood en in het park rond de plantentuin van Meise) en Leuven. Elders vindt hij onvoldoende oude eiken- en beukenbomen, in wier omgeving hij graag vertoert.

Wasplaten, plaatjeszwammen met vaak opvallend mooie kleuren, houden van oude, schrale en voedselarme graslanden waar nooit wordt geploegd. Die zijn er steeds minder nu in Vlaanderen elk stukje wei wordt bemest of omgespit. De 'orchideeën onder de paddestoelen' gaan bijgevolg navenant achteruit.

De met uitsterven bedreigde stinkende wasplaat (*Camaphyslopsis foetens*) geurt naar lichtgas en houdt moedig stand op de universitaire campus van De Sterre in Gent (een vroeger militair domein waar het gras nooit werd bemest). De universiteit werd bereid gevonden haar plannen om ter plekke een studentenhome op te trekken, te herzien.

De oranje berkenboleet (*Leccinum versipelle*) groeit graag op voedselarme bodem, in de buurt van berkenbomen. Het aantal vindplaatsen in Vlaanderen is de voorbije decennia met ruim een derde teruggelopen. Sommige zeldzame boleten handhaven zich in parken en bosdreeven, waarvan er in Vlaanderen nog maar weinig zijn (Domein van Bouchout in Meise, de vijvers van Groenenadaal, het Rood Klooster in Oudergem, het Zoet Water van Oud-Heverlee). Om hun refugiumfunctie zijn dergelijke oude parken van groot belang voor het behoud van uiterst zeldzame boletensoorten als de satansboleet (*Boletus satanas*) of de goudporieboleet (*Boletus imbitus*).

Overbetreding en overdreven pluk maakten de boleten ook op deze laatste standplaatsen kwetsbaar. De best bekende boleet, het eekhoorntjesbrood, wordt niet in zijn bestaan bedreigd. De gewone morielle (*Morchella esculenta*) valt in Vlaanderen steeds minder gemakkelijk aan te treffen. Niet de pluk van deze culinair hogelijk gewaardeerde soort is verantwoordelijk voor de achteruitgang, maar het tenondergaan van de iepen (*Ulmus* spp.) aan de iepenziekte. Een besmetting met de schimmel *Ceratocystis ulmi* zorgde ervoor dat de boomsoort zo goed als verdween uit het Vlaamse landschap.

De gewone morielle, die in de iepenlanen van het Antwerpse ooit algemeen was, verdween met de bomen mee. Het pronkruiertje (*Marasmiellus ornatissimus*) is bekend van slechts zes vindplaatsen in de hele wereld, waarvan er vier in Vlaanderen liggen (de andere twee in Nederland en Wallonië). Het is een heel klein plaatzwammetje dat vooral bij regenweer in grote aantallen op oude braamtwijgen kan worden gevonden.

De inkrviszwam (*Clathrus archeri*) oogt mooi, maar stinkt verschrikkelijk. Hij is een nieuweling in Vlaanderen, een immigrant die oprukt vanuit het zuidelijk halfmond. In onze contreien werd hij aan het eind van de jaren zestig voor het eerst opgemerkt; hij breidt zich in West-Europa nog steeds uit. De inkrviszwam is een zogeheten opportunist, wat betekent dat hij geen hoge eisen stelt aan zijn leefomgeving. Hij gedijt goed op mest en uitwerpselen van dieren, waardoor hij van het mestoverschot in Vlaanderen weinig hinder ondervindt.

De Standaard, 2 mei 2000

Cursus Natuurgids 2000

Voor de donderdagcursus in Bokrijk en de donderdagcursus in Stokkem zit de lessenreeks er op. Voor de deelnemers rest alleen nog de eindevaluatie en de diploma-uitreiking.

De cursus op zaterdagvoormiddag in Bokrijk en deze op maandagavond te Tessenderlo gaan nu hun beslissende fase in: minder uitstappen, meer binnenlessen, de stagewandeling en de druk om het eindwerk af te krijgen. Aan alle kandidaten weze veel moed en doorzetting toegewenst. Achteraf zal blijken dat het allemaal toch niet zo erg was.

Ter herinnering nog even de lessenreeks:

Cursus Bokrijk

23 sep	Evolutie en erfelijkheid. Johan Geussens
30 sep	Inleiding paddestoelen en mossen. André Van de Sande en Hugo Vanderlinden.
7 okt	Natuurbeleid. Daniël Jacobs
14 okt	Excursie wisselen van de seizoenen: Herfst in het bos, paddestoelen.
	9u parking kasteel. Gidsen: Chris Marneffe, A. Van de Sande, H. Vanderlinden
21 okt	Natuurbeheer. Jo Van Gils
28 okt	Methodiek: Videofilm. Jan Vanhoof.
4 nov	Milieuproblematiek. Steven Beyen.
11 nov	Engagement van de natuurgids. Methodiek: NME-centra. Leo Thomassen.
18 nov	Inleveren eindwerken.
25 nov	Evaluatiegesprek
9 dec	Slotzitting Kasteel Provinciaal Domein Bokrijk te 15 u.

Cursus Tessenderlo

25 sep	Evolutie en erfelijkheid. Johan Geussens
2 okt	Inleiding paddestoelen en mossen. André Van de Sande en Hugo Vanderlinden
14 okt	Excursie parklandschap: Het Hamel te Lummen. Gids: Christophe Vanderlinden.
21 okt	Excursie herfst, paddestoelen. Houterenberg.
	Kerk Engsbergen 9 uur. Gidsen: Chris Marneffe, A. Van de Sande, H. Vanderlinden
23 okt	Natuurbeheer. Jo Van Gils
30 okt	Methodiek: Videofilm. Jan Vanhoof
6 nov	Milieuproblematiek. Steven Beyen
13 nov	Engagement van de natuurgids. Methodiek: NME-centra. Leo Thomassen
20 nov	Inleveren eindwerken
27 nov	Evaluatiegesprek
9 dec	Slotzitting Kasteel Provinciaal Domein Bokrijk te 15 u.

Nieuwe Cursus te Nieuwenhoven

Op donderdagavond 19 oktober start een nieuwe cursus in Nieuwenhoven - St.-Truiden. De lessen gaan door op donderdagavond van 18u45 - 22 u. Excursies op zaterdag. Prijs onveranderd 5900 Bf.

19 okt	Opening en voorstelling cursus.
28 okt	Excursie: Bos in de herfst.
9 nov	Wisselen van de seizoenen. Willy Barthels
16 nov	Methodiek. Videofilm. Sarah Descamps.
23 nov	Evolutie en erfelijkheid. Johan Geussens.

Mond aan mondreclame is nog steeds het beste middel. Dus: **MEN ZEGGE HET VOORT !!!!!**

Achteraf bekeken

Excursie dagvlinders op 13 augustus 2000

Kalterherberg en de
Schwalmvallei zijn bij de
natuurgidsen al jarenlang
bekend voor zijn hun
landschap, hun
uitzonderlijke flora en
bijbehorende insecten.

Half augustus was dit
unieke landschap
uitgekozen voor een
excursie met speciale
aandacht voor de
vlinders.
Luc en Lisette waren
erbij en noteerden vijftig.

Zondag 13 augustus was één van die weinige zonnige dagen in de
natte zomer 2000. Met 14 deelnemers vertrokken we aan Gut
Heistert naar de vallei van de Perlenbach.

Net op deze dag werd de jaarlijkse Monschau-marathon gehouden
met 1640 lopers en stappers. Het vooraf door Frits en Hugo
verkennde traject was ook door de organisatoren van de marathon
geschikt bevonden, dus kwamen wij in deze altijd zo rustige streek, nu
wat te veel lopende en puffende mensen tegen.

Met Hugo op wandel gaan in deze periode betekent automatisch dat
er naar paddestoelen gekeken wordt en het was de moeite: meer dan
40 soorten, waaronder o.a. armbandgordijnzwam, prachtamaniet,
stekelkopamaniet, zwartvoetkrulzoom, okergele korrelhoed,
zwartwordende wasplaat, saffraanamaniet en heksenbolleet.

Natuurlijk kregen de planten ook de nodige aandacht; we vonden o.a.
blauwe knoop, trilgras, bergvenkel, betonie, rijbses, knollathyrus,
bosogentroost, heidekartelblad, kleine egelskop, heggedoornzaad,
weidebergvlas, zonneroosje, pijlbrem, kruipbren, adderwortel,
heidewikke.

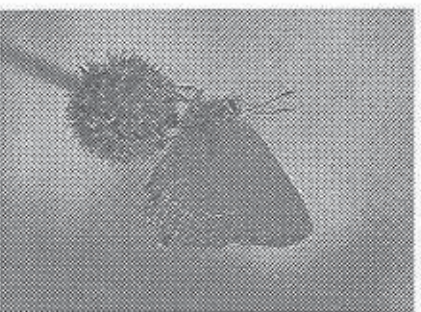
De vlinders, waarvoor deze uitstap bedoeld was, lieten zich ook zien
en vangen, wel 15 verschillende:

Dagpauwoog, klein geaderd witje, zwartsprietdikkopje, bruin
zandoogje, koninginnepage, atalanta, geelsprietdikkopje, landkaartje,
bont zandoogje, citroenvlinder, distelvlinder, kleine vos, koevinkje,
damborje en ringoogparelmoervlinder vormen de lijst met
dagvlinders.

Ook ander vliegend en kruipend gedierte werd gevangen of liep ons
voor de voeten. Zwarte heideilbel, watersnuffel, gewone pantserjuffer
en een blauwe glazenmaker uit de libellenfamilie; een huismoeder
(nachtvlinder) en de rups van een witvlakvlinder, een pyarnawants,
een schorpioenvlieg, een wolfs spin, een greppelsprinkhaan en een
paar bruine klinkers zorgden ook mee voor afwisseling en soms wat
onrust in de groep.

Na een frisse voetwassing in het beekje, ging iedereen moe maar
tevreden terug naar huis.

Luc en Lisette Vanoppen.

Vakantiecursus Voerstreek

De - nu bijna- traditionele vakantiecursus in de Voerstreek, kent een succes dat onze provinciegrenzen ver overstijgt. Ook de deelnemers bleken zeer enthousiast te zijn. Getuige hiervan is het gelegenheidslied dat ze met vereende krachten in elkaar fjansten.

Sarah, die deze cursus hielp in elkaar boksen, was er bij en zorgde voor een verslagje.

W e startten op 31 juli 2000 met 17 enthousiaste cursisten uit heel Vlaanderen aan de vakantiecursus in de Voerstreek. Er namen zowel mensen deel die al vertrouwd waren met natuur en milieu, alsook 'groentjes' voor wie dit alles nog een nieuwe ervaring was.

Na een boeiende les in de plaatselijke school, waarin Eliza Vandenabeele ons wat meer vertelde over de geologie en geschiedenis van de Voerstreek, vertrokken we samen met Rik Palmans (en diens hond!) voor een botanische wandeling die ons langs bronnetjes, holle wegen en onder meer het boerengerief-hakhoutbos bracht. Dit laatste woord is trouwens nog lang blijven doorzinderen in de hoofden van de cursisten. Onder het tempo van Aika de hond, wandelde we die namiddag zo'n 10 km waardoor de conditie er van de eerste dag al goed in zat. We waren die dag zo gelukkig dat voor het eerst die zomer de zon weer van de partij was! Moe maar voldaan vertrok iedereen daarna naar huis of naar een slaapbestemming in de voerstreek.

Dag 2 besloeg een wandeling van oost naar west doorheen de Voerstreek. Deze keer leidde Eliza ons van Teuven naar 's-Gravenvoeren. 's Middags stopten we bij Jette waar iedereen toch oh zo benieuwd was naar haar huuske (m.a.w. haar huisje met houten plank...en voor diegene die het nu nog niet door heeft: een antieke W.C.!). Eliza deed goed haar best, ondanks dat ze haar stem verloren had, om ons het landschap te doen begrijpen zodat we het vervolgens konden 'inademen'... En raar maar waar, de weergoden waren ons weer goed gezind.

Als afwisseling tijdens die week de volgende dag (woensdag) geen echte wandeling maar een stevige fietstrocht van 's-Gravenvoeren naar Valkenburg over de glooiingen van het Gerendal. Eens ter plaatse in Valkenburg bezochten we de heemtuin Sijloens Heim, waar we door een plaatselijke gids rondgeleid werden. Vervolgens weer terug naar 's-Gravenvoeren, maar de terugreis was zwaarder dan de heenreis, veel bergop en rusten!!! Maar wat kan afzien deugd doen ... (als je er 2 weken later aan terugdenkt vanuit je luie stoel!).

De donderdag had woensdag in de benen! Eerst met Rik Palmans (deze keer zonder hond, maar wel even snel!) een wandeling op de St.-Pietersberg, we inspecteerden de silexgroeven, en we genoten van het uitzicht en bloemrijke graslanden. Namiddag deden we een bezoek aan Altembroek onder leiding van de conservator Fred de Warimont. Hij vertelde ons wat meer over het ontstaan, het beheer en de fauna van het natuurreservaat.

De laatste dag werd ingenomen door een dagexcursie naar de Hohnvalllei waar we op zoek gingen naar het zinkvioletje en andere flora die zich aangepast had aan de hoge concentratie zink in de ondergrond. Dit alles weer onder de vakkundige leiding van Rik Palmans.

We besloten, met een geweldige conditie maar wel heel moe, de vakantiecursus in de

Voerstreek anno 2000 in de herberg 'Moeder de Gans'. Daarna vertrok iedereen met een hoop mooie herinneringen naar huis om daar de ervaringen te delen met anderen waardoor de Voercursus toch weer verder draagt dan die 17 cursisten...

Sarah Descamps

Doe eens iets anders

Onze aarde is een heksenketel. Traag vloeiende gesteenten in de diepte slepen continenten over het oppervlak, gebergten verrijzen en verzinken, oceanen ontstaan en vergaan en aan de buitenkant van de aarde wervelt een dunne gaslaag in het rond. Op het grensvlak van gesteende, water en lucht woekt een groen flinterdun filmpje: Het leven. (uitspraak P. Westboek).

Julie zien het, mijn bewondering voor de geologie kan ik niet verbergen, wat niet wegneemt dat ik ook interesse heb voor het flinterdunne filmpje waar de meeste van ons, natuurgidsen, een gezonde interesse voor hebben. Dus volg ik ook zoveel mogelijk activiteiten van de plantenwerkgroep, determineren, inventariseren, ... Maar iedere werkgroep biedt soms ook meer onder de vorm van gespecialiseerde cursussen.

Neem nu de cursus Vegetatiekunde van de Limburgse Plantenwerkgroep. Uit nieuwsgierigheid schrijf ik mij in. Docent Willy Verbeke van het Educatief Bosbouwcentrum uit Groenendaal leidde de cursus die uit twee theorie-avonden en een dag technische vegetatieopnames bestond. Ik moet eerlijk bekennen dat de theorielessen behoorlijk moeilijk waren, waardoor het aantal deelnemers na de twee avonden reeds gehalveerd was, maar door dit hoge niveau werden wij op recordtempo klaargestoomd voor het maken van 'echte vegetatieopnames'.

Op 1 juli trokken de overblijvers de hele dag het Wik in, en in kleine groepen werden verschillende biotopen tot in de kleinste details uitgeplozen en teruggebracht in herkenbare plantenverbonden. Dit was niet alleen een cursus plantkunde maar opende ook onze ogen naar relaties met andere natuuraspecten, zoals de relatie tussen het plantengemeenschappen en dierlijk leven, habitatsecologie, enz.

Kortom wat aanvankelijk als een moeilijke cursus startte eindigde voor mij in een totaal nieuwe kijk op de plantenwereld en haar relatie tot de rest van het leven.

Ik zou zeggen, "Breek ook eens uit jezelf en volg een cursus die niet tot je vakgebied behoort, je zal versteld staan hoe 'close' de relaties tussen de verschillende natuur disciplines zijn."

Marleen.

Begin juli verschijnt traditiegetrouw het jaarboek van Likona, nu reeds het negende in de rij. In eerste instantie wordt dit snel diagonaal doorgenomen: wat staat er in dat mij persoonlijk interesseert, en, zijn er artikels die zich situeren uit mijn eigen of gekende omgeving, en ook, hoe groot is het aandeel van onze natuurgidsen in deze nieuwe uitgave. Vervolgens wordt het boek terzijde

geschoven tot een geschikter moment voor een uitgebreider nazicht.

Ik denk dat de meeste lezers van zulk naslagwerk het op deze manier doen. In dat opzicht voldoet het jaarboek aan deze

gewoonte: het aanbod aan verschillende onderwerpen is zeer uiteenlopend en de locaties van de diverse onderwerpen bestijken nagenoeg de hele provincie. Voor elk wat wils dus.

Qua presentatie mag het nieuwe jaarboek er best wezen. Het is een modern ogend, vlot leesbaar verslag geworden van wat er op wetenschappelijk en liefhebbers niveau in Limburg op gebied van natuurstudie gepresteerd wordt. Sommige bijdragen zijn voor de gewone leek misschien iets te hoog gegrepen en zijn duidelijk gericht op vakgenoten: "de Neanderthalers van Veldwezelt" en in mindere mate "de juweeltjes van de kolenterrils" en "de loopkevers en zweefvliegen". Maar dit heeft natuurlijk alles te maken met de persoonlijke interesse van de lezer.

Zeer leesbaar en toch informatief zijn dan de bijdragen over de grote modderkruiper, de kortschildkevers, de beverrat en de flora van

het vijvergebied Midden-Limburg. Wat mij persoonlijk het meest aansprak was de studie over de nijlgans en de grauwe gans als broedvogel in Limburg, omdat we zelf die evolutie ook in onze omgeving zagen gebeuren.

Bovenstaande kan alleen maar aantonen dat het jaarboek is wat het moet zijn: minder een leesboek en meer een naslagwerk, waarin de belangstellende kan terugvinden wat er in zijn interessegebied in Limburg bestudeerd wordt. Ook van belang is het litteratuuroverzicht in het tweede deel, waarin men een overzicht vindt van alle natuurpublicaties over Limburg. Het zou misschien geen slecht idee zijn om, bij gelegenheid van het tiende boek volgend jaar, een overzicht te publiceren, (of op Internet te plaatsen bijvoorbeeld) van alle onderwerpen die in de voorbije 10 jaren aan bod zijn gekomen in de verschillende jaarboeken, hetzij als hoofdartikel, hetzij in het litteratuuroverzicht.

Voor de rest niets dan lof over dit negende jaarboek, een waardig lid uit de reeks. Al vraag ik mij toch af wat die kolommen in ontegenwoordig kleine druk op bladzijde 6 links onder voor nut hebben.

Het jaarboek '99 kan besteld worden door overschrijving van 400 BEF te storten op rekeningnummer 000-0400447-31 van het PNC, Ontvangsten, Domein Bokrijk, 3600 Genk, met vermelding Likona jaarboek '99. Voor wie de volledige reeks wil, zijn de vorige jaarboeken nog in voorraad. Voor inlichtingen: Het Groene Huis, Domein Bokrijk 3600 Genk, tel 011/265462, fax 011/265455,

E-mail: Likona@limburg.be.

Internet: <http://www.limburg.be/likona/>

TD

Leve de konkommertijd !

Iedere zomer keert hij terug in de kranten. De konkommertijd met weinig nieuws, dus moet er her en der gesprokkeld worden om de bladen alsnog gevuld te krijgen en krijgen de natuur en natuurprojecten meer dan gewone aandacht.

Een greep uit deze zomer

13 juli: Kenners verwachten dat de bever en de otter zich weer in de Limburgse Maasvallei gaan vestigen, zeker na de realisatie van het Grensmaasproject waardoor het gebied in zijn natuurlijke staat wordt hersteld.

15 juli: Alhoewel het aantal uilenbroedsels in Limburg na 1989 is gedaald door het afsluiten van kerktorens en het verlies aan kleine landschapselementen ijvert het Limburgs kerkuilenproject om het aantal broedsels middels nestbakken te bevorderen... en met succes. Dit jaar werden al 89 broednesten van uilen geteld.

22 en 23 juli: Medewerkers van de Nationale Plantentuin in Meise hebben in het Heuvelsven in Dilsen-Stokkem de zeldzame stekelbiesvaren en de waterobeliea ontdekt.

25 juli: De Maashagedis – ontdekt in 1998 in de ENCI groeve – is geen Mosasaurus maar waarschijnlijk een andere nog onbekende prehistorische Maashagedis van 17 meter lang die in de Maas zwom. Hij/zij krijgt van de stad Maastricht in het Nationaal Historisch museum alvast een glazen huis van 8 mio. Fr.

26 juli: Een vreemde vlinder (*cameraria ohridella*) verwoest de Belgische kastanjebomen. De vlinderrijes die vermoedelijk met het internationaal transport uit Oost-Europa in ons land geraken, leggen hun eitjes aan de onderkant van het kastanjeblad waarna de larven de bladeren vernietigen. Volgens het artikel zouden in het Brusselse reeds honderden kastanjes aangetast zijn maar ... enkele weken later stel ik ook verschillende gevallen in onze provincie vast.

1 augustus: De Vlaamse Landmaatschappij ontdekt in het Bocholtse Smeetshof steenschijfers van vuurstenen werktuigen of wapens die nomadische stammen na de ijstijd van 10.000 jaar geleden in onze contreien gebruikten.

3 augustus: De afdeling Natuur van de Vlaamse Gemeenschap heeft in Bilzen en Lanaken 4 oude verdedigingsbunkers ingericht als overwinteringsplaats voor vleermuizen. Tevens werden de bunkers ontoegankelijk gemaakt voor mensen.

3 augustus: De archeologische site van Veldwezelt laat opnieuw van zich spreken (zie ook laatste Likona jaarboek) Op 2 augustus stelde prof. Vermeersch het oudste werktuig, ooit in Vlaanderen opgegraven voor. Het gaat om een vuurstenen chopper van 2 kg. met een ouderdom van 130.000 tot 300.000 jaar die door de Neanderthalers gebruikt werd om karkassen te reinigen en de laatste restjes vlees van de dierenhuiden te schrappen.

17 augustus: Zeldzame inheemse salamander gesignaleerd in het Hageland. In 2 van de 73 poelen die het Regionaal landschap Noord Hageland in de voorbije jaren heeft gegraven werden larven van de zeldzame kamradsalamander aangetroffen.

17 augustus: De Vlaamse Milieumaatschappij heeft op 16 augustus water, bodem en slib van de Maas in Lanaken en Kinrooi onderzocht om de biologische kwaliteit van de Maas te kunnen vaststellen, en het resultaat luidt ... "De Maas in Limburg is zuurstofrijk en vol fauna".

Marleen.

medewerker(s) in samenwerking met de milieudienst M.O.P. ? Informeer wat je kan doen! Doen ze nog niet mee, dan kan je misschien helpen! Vele handen maken licht werk.

Dit is een unieke kans om iedere 5 tot 12-jarige op een positieve manier onze natuur en leefmilieu te laten ontdekken en waarderen. In schoolverband worden talloze vakoverschrijdende activiteiten aangeboden die tegemoet komen aan vele leerplandoelen.

Voorbeelden? Samen een biggenfamilie bezoeken, de lekkerste biologisch, geteelde frambozen plukken in de boerderijtuin, op de hooizolder liggen, onder de bomen schuilen voor de regen en de schors voelen, allemaal fijne toffe ervaringen opdoen tijdens de MOP-activiteiten.

Toch maar beter een beker gebruiken bij het tandenpoetsen, met de fiets of te voet naar school in plaats van met de auto, een spaarsproeier in de douche, een toilet gebruiken met regenwater betekent dat we ook inspanningen willen doen om een gezond milieu te behouden.

Alle activiteiten en inspanningen vormen een noodzaak voor onze toekomst, die in de vele

kinderhanden ligt die Limburg rijk is !!! Het is dan ook een 'must' om op jonge leeftijd de kans te krijgen om mee te bouwen aan de toekomst.

Doet jouw school mee ?
Heb je 't al besproken om MOP op de jaarplanning te zetten ?
Duid in overleg met jouw milieuambtenaar 2 weken aan in de periode april-mei-juni 2001 !

Ben je actief in een organisatie als vrijwilliger of in een plaatselijk bedrijf en wil je ook je steentje bijdragen ? Ook thuis valt er heel wat te ontdekken voor de kinderen : bijvoorbeeld hoe je alle afval verwerkt en sorteert !

Neem contact op met jouw plaatselijke milieuambtenaar of de MOP-coördinator en vertel wat je wilt of wat je kan doen?
Alvast veel MOP-plezier!

Voor info:

Blanca Swinnen, Provinciale MOP-coördinator
Tel. : 011/26 54 86 Fax 011/26 54 55
e-mail : mop.lim@pi.be

Wij wensen Blanca veel succes in haar job!

In het Voetspoor van de Natuurgids

We hebben hier al vaker reclame gemaakt voor de uitstekende wandelbeschrijvingen, Voetsporen, genaamd die in ons zusterblad 'De Natuurgids' van de overkant van de Maas, in elk nummer verschijnen. Tot nu toe zijn er 156 hiervan verschenen. De mooiste hiervan zijn samengebundeld per regio in aparte uitgaven, die men in Nederland op VVV's en in boekhandels kan aanschaffen. De prijs bedraagt 7,95 gld.

Tot hiertoe verschenen 6 verzamelingen:

1. Voetsporen in het Mergelland. (6e druk)
2. Voetsporen in de Eifel (3e druk)
3. Voetsporen door het dalenlandschap van Zuid-Limburg (2e druk)
4. Voetsporen langs en over Limburgs zuidgrens. (3e druk)
5. Voetsporen in het Lland van Herve en Overmaas (1e druk)
6. Voetsporen in Midden-Limburg. (1e druk)

Rood alarm voor de paddestoel

In deze periode van het jaar, waar bij de natuurgidsen vooral aandacht is voor paddestoelen, is het misschien goed eens na te gaan hoe het in ons land gesteld is met het paddestoelenbestand. Hierover verscheen er in "De Standard" van 2 mei jongstleden een informatief artikel, dat we graag ter lezing aan de natuurgidsen voorleggen.

Het gaat slecht met de paddestoelen in Vlaanderen. Door de overbemesting en de verzuuring van het milieu verdwijnen steeds meer soorten van het toneel. Een zopas uitgekomen Rode Lijst brengt de schade in kaart.

Paddestoelen worden door de meeste mensen nog altijd geassocieerd met in herfstkleuren getooide bossen, maar dat is een misvatting. Ze komen even goed voor in moerassen en duinen als op de heide, en dat in alle seizoenen. Overal in de wereld, ook in Vlaanderen, vormen paddestoelen een opvallend soortenrijke groep. Maar zowel bij mycologen als bij occasionele paddestoelplukkers overheerst al een tijd het gevoel dat de paddestoelen in West-Europa de jongste decennia steeds zeldzamer worden -- wat voor de meeste landen ten noorden van België ook werd bewezen door het opstellen van een zogeheten Rode Lijst, een inventaris van bedreigde soorten op het grondgebied.

Voor Vlaanderen ligt nu ook een dergelijke lijst voor. Hij werd samengesteld door Ruben Walley en Annemieke Verbeken, in opdracht van het Instituut voor Natuurbehoud. Zij vergeleken de gegevens van vóór 1986, met tellingen voor de periode 1986 tot 1998. Het gros van de ongeveer 90.000 gegevens komt van de Koninklijke Antwerpse Mycologische Kring, en uit de herbaria van de Plantentuin van Meise en de Universiteit Gent. Daarnaast noteerden ruim honderd vijftig vrijwilligers van 1986 tot 1998 welke paddestoelen er in Vlaanderen voorkamen. Zij concentreerden zich op 554 zogeheten macrofungi, goed zichtbare paddestoelsoorten die eenvoudig zijn te determineren. Het gaat om naar schatting 20 procent van het totaal aantal soorten in Vlaanderen. Moeilijke groepen, zoals de gordijnzwammen, of microscopisch kleine paddestoelen, werden buiten beschouwing gelaten.

In Vlaanderen gaat de paddestoelflora overal achteruit, is de conclusie die uit het onderzoek valt te trekken. Van de ruim 550 beschreven soorten in de lijst is acht procent (43 soorten) uitgestorven en wordt nog eens acht procent (46) met uitsterven bedreigd. Van de overige soorten staat de helft (251) in min of meerdere mate onder druk. Alles samengeteld is dus goed twee derde van de beschreven paddestoelen in Vlaanderen bedreigd. Slechts het overige derde, zo'n tweehonderd soorten, heeft momenteel niets te vrezen.

De voornaamste oorzaak van de achteruitgang is de overbemesting, dat wil zeggen de afzetting van stikstofverbindingen in het milieu tengevolge van intensieve veeteelt, door het verkeer en de industrie. Geschat wordt dat meer dan de helft van de paddestoelflora onder de stikstofvervuiling heeft te lijden, zeker de soorten die van nature aan stikstofarme

biotopen zijn gebonden, zoals cantharellen. Ook de verzuring, eveneens door landbouw, verkeer en industrie, is nefast. Vroeger herbergden de naaldbossen in de Kempen een flink aantal paddestoelen. Tegenwoordig lijken ze een mycologische woestijn. Van de soorten die er kunnen voorkomen, is haast twintig procent uitgestorven, nog eens dertig procent is ernstig bedreigd.

Ten behoeve van de industrie, de intensieve landbouw en het kusttoerisme worden jaarlijks ook enorme waterreserves aan de grond onttrokken, met een daling van de grondwaterstand als gevolg. Tientallen paddestoelsoorten die van natte voeten houden, zijn hierdoor schaars geworden. Paddestoelen stapelen in hun weefsels zware metalen op, en ook pesticiden en radioactieve stoffen zoals cesium -- herinner u het tijdelijke plukverbod na de kernramp in Tsjernobyl. De invloed van deze scheikundige verontreiniging op het paddestoelenbestand wordt gering geacht, al is wel duidelijk dat de groei van de onderaardse zwamvlokken erdoor vertraagt.

En het plukken? Dat wordt vaak ten onrechte met de vinger gewezen als oorzaak van het verdwijnen van eetbare soorten, zegt Ruben Walley. Maar wetenschappelijk staat zo goed als vast dat het weghalen van vruchtlichamen, het bovengrondse deel van een paddestoel, geen beduidende invloed heeft op de levenskracht van de onderaardse delen, de zwamdraden of mycella.

Theoretisch is het niet uit te sluiten dat grootschalige pluk bij soorten die traag sporen vormen, zoals cantharellen, toch negatief uitpakt. Ook gaat massale pluk gauw gepaard met

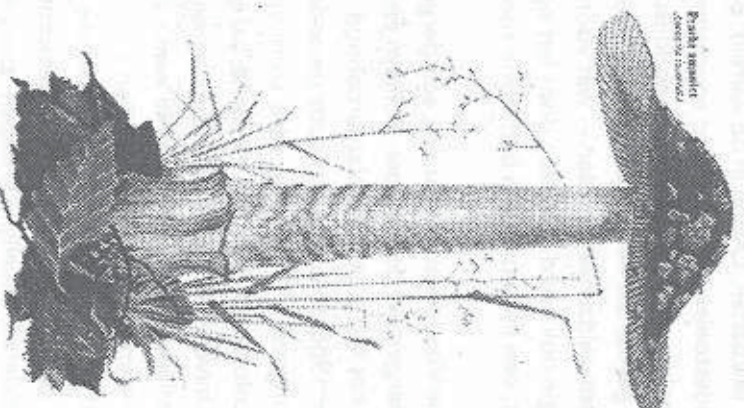
overbetreding en verstoring van het bosleven, wat op zich slecht is voor het paddestoelenbestand. Maar opvallend is dat de achteruitgang van de paddestoelen in Vlaanderen veel breder gaat dan alleen het kleine gamma van geplukte soorten.

Omdat er nog maar weinig bos over is in Vlaanderen, lijkt het zinvol om commerciële pluk daarom toch te verbieden. In 'plaggeplukte' bosgebieden als het Zoniënwoud

dreigen wetenschappelijke tellingen van eetbare soorten anders zo goed als onmogelijk te worden.

In Vlaanderen is momenteel geen enkele paddestoelsoort beschermd. Wel is het plukken in de meeste natuurreservaten verboden, net als in gebieden die vallen onder het bosdecreet.

Hilde Van den Eynde
De Standaard: 02/05/2000

Ruben Walley en Annemieke Verbeken,;

Een gedocumenteerde Rode Lijst van enkele groepen paddestoelen (macrofungi) van Vlaanderen, uitg. Instituut voor Natuurbehoud, 86 blz., 450 frank. Bestellen kan schriftelijk bij de Bibliotheek Instituut voor Natuurbehoud, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel, met vermelding van de titel en het gewenste aantal exemplaren.

